

Oponentský posudek

Diplomové práce Daniely Klenovcové:

Pastorační práce na ulici jako nová forma prevence kriminality

Základní struktura práce se jeví jako logická: nejprve se věnuje „problémům velkoměsta“ (13nn), pak základním pojmům, které vyplývají pro péči, poskytovanou v této oblasti (kap. 2.), speciální kapitola (3.) je věnována streetworku, další kapitola představuje hlavní téma – organizaci Street Pastors a pak se pokouší o jakési možnosti realizace podobného projektu v ČR.

Ale dílčí členění je v první kapitole poněkud iritující: mezi „problémy“ se objeví v nadpisech antikonfliktní tým, církve i projekty na udržování pořádku (kap. 1.4). Škoda, že autorka tedy lépe neoddelila např. „organizace, které se problémy velkoměsta zabývají“, nebo případně mohly a měly zabývat. Ostatně i výběr církví je spíše náhodný. Týká se jednoho sboru ČCE, a to ještě v současnosti administrovaného. Často je zmiňována městská policie, kdežto Policie ČR nikoliv. Má to nějaký důvod?

Jako problémy velkoměsta, speciálně Prahy 1, identifikuje na základě různých pramenů hluk, turismus, příliš mnoho taxíků, návykové látky, střepy z lahví, lidé bez přístřeší. To, že se neobjevují herny a prostituce, je záměr, nebo se nejedná o specifické problémy Prahy 1? Vždyť prostituci autorka uvádí (36) jakožto fenomén, kterého se obvykle streetwork týká (spolu s hernami), je zmíněna v historickém exkurzu (44), ale nikoliv tam, kde bychom to očekávali. Nejsm si jist, zda je za kritikou aplikace Airbnb skutečnost, že u turistů „není možné vykonávat téměř žádnou kontrolu nad jejich chováním“ (16). Proč je tato aplikace ve skutečnosti kritizována? Ostatně celá kapitola o turismu je psána poněkud sugestivně – pod nadpisem „Problémy velkoměsta“, podtitulem „Turismus“ (14nn), se řeší uvedené problémy, jakoby jen turisté jezdili po nocích taxíky a provozovali noční bary v centru. A napětí může být v tom, že pro Prahu je to všechno obrovský zdroj příjmů.

Autorka vymezuje základní pojmy (kap. 2), mezi které patří prevence, pastorece či terénní služby atd. Ale proč vybrala právě tyto pojmy, a ne jiné, a proč je seřadila, jak je seřadila, uvedeno není. Termín prevence vlastně vysvětlen nijak podrobně není, jen je vymezeno, ve kterých zákonech se o prevenci mluví. A objeví se (opět) jiná tematika – výčet trestných činů, které podle Trestního zákoníku „mohou mít spojitost s ulicí“(27n).

U pastorece má autorka za to, že koncept Josefa Smolíka, zaměřený na lidi v církvi, patří minulosti, protože „novější přístup již reflektuje zkušenosti s lidmi, kteří se nalézají mimo křesťanský sbor“ (29). Jednak autorka zřejmě přehlédla, že Smolík se v uvedené učebnici pastorece naopak velmi široce věnuje tématu pastorece a misie (SMOLÍK, J.: Pastýřská péče, 101-106), jednak si zřejmě neuvědomila, že mezi chápáním termínu pastorece v prostředí katolickém a protestantském může být rozdíl (pastorece speciální a obecná, cura animarum specialis – generalis.) Proč si autorka vybrala dále dokument Zásady ČCE, je trochu záhadou, ostatně celá kapitola působí dojmem „co dům dal“. Nejspíš by totiž pro dané účely stačilo například se opřít o práce A. Opatrného, jak je autorka ve vší stručnosti uvádí, a není třeba komplikovat jinými koncepty, zcela vytrženými z kontextu. Podobně působí i kapitola o vztahu pastorece a misie. Takže věta typu: „Za určitých okolností se však otázka misie může stát dilematem, pokud ti, jimiž pastorační pracovník slouží, nejsou křesťané...“ (32) působí

poněkud absurdně. Škoda, že se autorka i v této kapitole nenechala inspirovat u pastoračních služeb, které v našem státě působí již dlouhá léta pro lidi právě zejména mimo církve – kaplani ve zdravotnictví, vězeňství a armádě (autorka se jim bude věnovat později, v oblasti organizace pastorační na ulici). Tyto služby mají ve svých etických kodexech zmíněnu právě tuto problematiku misie a evangelizace a dlouhodobě ji promýšlejí. Celkově je samozřejmě velmi důležité na problematiku vztahu pastorační a misie upozorňovat a promýšlet ji. Aby např. nedocházelo ke zneužívání oslabeného postavení člověka v situaci nouze (33).

Dále se autorka zabývá vztahem sociální práce a pastorační. Je dobře, že si povšimla zahraniční literatury a katolických církevních dokumentů. Ale trochu mi přišlo líto, ne-li nepochopitelné, že autorka nezmiňuje ani jeden titul ze školy a oboru, který absolvovala, a který nese název „pastorační a sociální práce“, ve kterém je toto téma dosti často traktováno. Již v roce 2013 vyšla např. knížka, která má v titulu „20 let dialogu“. Ale budiž, nijak to nezabránilo vyváženým závěrům, jen by bylo bývalo v magisterské práci pěkně ukázat, že je diplomantka seznámena i se stavem bádání v dané oblasti a na půdě vlastní fakulty.

Podobně selektivně působí i přehled „terénní práce v křesťanství“ (40-47). Je chvályhodné, že velmi podrobně si autorka všímá biblické a postbiblické tradice, jakkoli bychom se jistě mohli ptát, zda lze historicky tuto Ježíšovu činnost zařadit do křesťanství, a nikoli k tradici židovské. Obecnou nemocí podobných přehledů je skutečnost, že se opírají o jeden zdroj v češtině z katolického prostředí, který zjevně vynechává celou problematiku vzniku diakonických zařízení v Německu v 19. století. Právě pro streetwork by bylo zajímavé sledovat, jak například Th. Fliedner ve 30. letech 19. století sbírá na ulici ženy propuštěné z vězení a pokouší se jim obstarat domov a péči. Nebo J. F. Wichern v Hamburku v téže době pečuje o děti ulice. To vše jsou přímí předchůdci dnešní sociální, pastorační a diakonické práce.

Vlastní, titulní téma předložené magisterské práce představuje kapitola 4. (48-69), pojednávající o „street pastors“. Na základě dvou titulů, jejichž autorem je mj. zakladatel Street Pastors, vysvětluje studentka vznik (v roce 2003 v Londýně), vize, důrazy, hodnoty. Jedním z důrazů je snižování napětí v komunitě, projevující se někdy velmi nepatrnými gesty (53n). Důležitá je zásada participace (54), kladoucí důraz na základní složky společnosti, ekumenickou spolupráci atp. Autorka popisuje sociální práci těchto pracovníků, která je silně motivována vírou a modlitbou (57n). Soustřeďuje se na noční život v ulicích měst.

Při srovnání se situací v Čechách (kap. 5.), autorka zjišťuje, že městští strážníci konají vlastně práci, která je oněm anglickým dobrovolníkům v mnohém aspektu velmi podobná (70). Zda je vhodná analogie pro uznání služby obdobné street pastors smlouva mezi státem a církvemi v oblasti armády, vězeňství a nemocnic, je otázkou, ale takovou, o které je možno vést diskusi.

Budiž ovšem řečeno, že autorka nezaznamenala kvalitativní rozdíl mezi smlouvami o kaplanské službě v armádě, vězeňství a nemocnicích. U prvních dvou jde skutečně o smlouvu se státem, u nemocničních kaplanů jde o zájmová sdružení, která o uznání kaplanské služby teprve usilují. Autorka ovšem nezaznamenala, že Asociace nemocničních kaplanů neuzavřela

Dohodu o spolupráci, a že Asociace existují dvě... (Inu, další důvod pro intenzivní práci v této oblasti, když ani student, který danou problematiku studuje, se v tom nevyzná.) Řekl bych, že daleko zajímavějším modelem a počátkem obdobné činnosti jako street pastors v ČR představuje zmíněný celocírkevní kazatel ČCE pro humanitární aktivity etc. (73n). Přestože tato jeho práce se setkává i s nepochopením (75), jistě stojí právě proto za pozornost návrh autorky, dosáhnout pro tohoto kazatele a jeho aktivity úřední registrace. Možnosti postupu autorka vyjmenovává, zda jsou realistické, zda odpovídají možnostem dnešních předpisů a hlavně mentalitě některých institucí – církevních či státních a obecních, to nemůže být předmětem hodnocení diplomové práce. Jako nápad to stojí za zvážení a otázky byrokratické nemohou stát v popředí. Za velmi dobrou považuji analogii s organizací Naděje. Škoda, že autorka vůbec nezmínila například Armádu spásy (o ní si ovšem nejsem jist, že působí na území Prahy 1), nebo například typ organizace jako je Teen Challenge, působící mezi mládeží mj. právě např. na území Prahy 1 u Hlavního nádraží.

V Závěru (79n) autorka především shrnuje, k čemu dospěla. Jedním z cílů „bylo zhodnotit možnosti využití myšlenek pastorační práce na ulici v Praze v podobné formě, jako projekt Street Pastors“. Autorka srovnává samozřejmě motivaci („vzor Ježíše Krista“, 79, podrobně v kapitole 3.) i problematiku, kterou by se podobná organizace mohla zabývat, jakož i možnosti organizačního charakteru. Ale jde skutečně o „zhodnocení“? Podle jakých kritérií by chtěla „zhodnocovat“? Vždyť příliš nepodrobuje kritice ani myšlenková východiska, jak je prezentuje organizace Street Pastors, a jak se prezentují nejčastěji uváděné církve, katolická a Českobratrská evangelická. Spíše než o „zhodnocení“ jde o jakési srovnání, co by možné bylo, co případně ne. Není pochyb o tom, že podobná aktivita u nás nejspíš chybí a předkládaná práce je velice inspirativní. Ale pro jednání se zástupci státu či ministerstev, kdy se lze setkávat s „neustálými obstrukcemi“ (75), bude třeba argumentů opravdu věcných a zřetelně formulovaných.

Jazyková úroveň je velmi dobrá, text ruší jen drobné chyby. Například „jednou tak velká návštěvnost“ (14) má znamenat dvojnásobnou. Autorka užívá termín „team“ i „tým“, a to i tam, kde jde o oficiální název „Antikonfliktní tým“ (24). Píše Praha 1 i Praha I. Nešikovně působí, když autorka sdělí, že „učebnice sociální práce uvádějí...“, a uvede citát ze slovníku (35). Vymítání nečistých duchů se píše s „i“ (40).

Celkově však jako absolventská magisterská práce působí dojmem poněkud náhodně sesbíraných informací, tu více tu méně důkladně propracovaných. Snad je škoda, že práci více nekonzultovala v oblasti pastoračně-diakonické teorie. Autorka měla nesporně zajímavý nápad. Dokonce jí nechybí zjevně ani nadšení, které ji možná povede k realizaci něčeho z toho, o čem píše. Přesto práci nemohu hodnotit lépe než „C“.

V Praze, 4. 6. 2018

Ladislav Beneš, Dr.
Odborný asistent
Katedra praktické teologie UK ETF